

طراحی مدل توسعه ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران با رویکرد مدلسازی ساختاری تفسیری

احمدرضا کیانی^۱

سید احسان امیرحسینی^۲

مهرزاد حمیدی^۳

10.22034/SSYS.2022.1902.2356

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۴/۰۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۷/۰۴

هدف پژوهش حاضر، طراحی مدل توسعه ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران با رویکرد مدلسازی ساختاری تفسیری بود. روش پژوهش، توصیفی و به لحاظ هدف، کاربردی بود. گردآوری اطلاعات، به صورت میدانی و به شیوه آمیخته کیفی و کمی انجام شد. جامعه آماری در بخش کیفی تعداد ۱۸ نفر از خبرگان و در بخش کمی، تعداد ۷۰ نفر شامل مدیران و کارشناسان دفتر ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان، مسئولان فدراسیون و هیئت ورزش های همگانی و مدیران تربیت بدنی شهرداری در کلان شهرهای ایران بودند. داده ها با بررسی اسنادی و نظرات خبرگان با روش دلفی و پرسشنامه محقق ساخته حاوی ۱۶ عامل توسعه ورزش شهروندی جمع آوری شد. روایی پرسشنامه توسط ۱۰ نفر از اساتید مدیریت ورزشی دانشگاه و یابایی آن با آزمون آلفای کرونباخ تأیید شد ($\alpha = 0/86$). جهت ساختاردهی عوامل و طراحی مدل از نظرات خبرگان، درصد فراوانی و تکنیک مدلسازی ساختاری تفسیری استفاده شد.

۱- دانشجوی کتری، گروه علوم ورزشی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

۲- دانشیار، گروه علوم ورزشی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Amirhosseini474@gmail.com

۳- دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

● طراحی مدل توسعه ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران با رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری

یافته‌های پژوهش نشان داد که ۱۶ عامل مؤثر شناسایی شده بر توسعه ورزش شهروندی در ۷ سطح قرار گرفتند. عوامل چشم‌انداز و مدیریت کلان و برنامه‌ریزی و مدیریت جامع در سطح زیربنایی مدل قرار داشتند. در نتیجه می‌توان گفت که توجه به ورزش شهروندی باید در جهت گیری‌های کلان دولت قرار گیرد و مسئولان نسبت به طراحی و اجرای برنامه جامع توسعه ورزش شهروندی اقدام لازم را انجام دهند.

واژگان کلیدی: ایران، کلان شهر، ورزش شهروندی و مدل‌سازی ساختاری تفسیری.

مقدمه

ورزش و فعالیت های جسمانی به عنوان یک نیاز اجتماعی، از زمان های بسیار دور در ساختار جوامع بشری وجود داشته اند و جزئی از زندگی روزمره انسان ها بوده است (شعبانی و همکاران، ۲۰۱۴)، اما زندگی در دنیای امروز ابتکار عمل سریع را از انسان گرفته و او را دچار فقر حرکتی کرده که این فقر حرکتی مشکلات عدیده جسمی، روانی و اجتماعی را برای وی پدید آورده است. ورزش به عنوان راه حل راهبردی و ورزش همگانی به عنوان وسیله ای ارزان قیمت و فرح بخش می تواند این مشکل را به نحو مطلوب حل کند (ممتازبخش، ۱۳۸۶). رواج ورزش همگانی و استقبال تمامی اقشار جوامع برای شرکت در برنامه های ورزشی و امور مربوط به آن موجب افزایش نشاط و بهره‌وری ملی می شود. از این رو در فراهم آوردن نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور، ورزش و تفریح های سالم به عنوان فرایند اصلی مطرح هستند (انجمن فعالیت جسمانی^۱، ۲۰۱۷). در واقع ورزش همگانی یعنی ورزش برای همه. مفهوم ورزش همگانی که شامل دامنه سنی سه سال تا بالای هفتاد سال می شود، انواع مختلف فعالیت های جسمی اعم از بازی های غیر منظم و خود جوش بومی تا تمرین های بدنی منظم را در بر گرفته که شامل ورزش صبحگاهی، فعالیت در پارک‌ها و فضای باز، کوهپیمایی یا کلاس های آمادگی جسمانی می شود و عموماً به ورزش های گروهی غیر رقابتی و بدون هزینه و یا ارزان قیمت اطلاق می گردد (ممتاز بخش، ۲۰۰۷). بنابراین نقش ورزش و فعالیت بدنی، راهبردی و بسیار مهم است که توانایی بالقوه ای در یاری رساندن به اهداف سلامتی، اجتماعی و اقتصادی دارد. ورزش های همگانی و تفریحی، بخشی مهم از این راهبرد است؛ زیرا ورزش همگانی، ماهیتی تفریحی، آزادانه و انتخابی دارد و همین امر سبب شکل گیری آثار مختلف آن از قبیل سلامت جسمانی و روانی، لذت بخشی و با نشاط بودن شده است (زنگی آبادی، ۲۰۰۹: ۱۵). در کشور ما به ورزش همگانی و تفریحی به طور سازمان یافته، کمتر توجه شده است. مشارکت پایین جامعه در ورزش همگانی و فقدان یک نظام قانونی، یکپارچه و اجرایی برای استعدادیابی و پرورش ورزشکاران موجب ضعف در ورزش قهرمانی و کاهش زمینه ظهور و بروز استعدادهای ورزشی شده است. از این رو، نیاز به ایجاد مراکزی برای سیاستگذاری و برنامه ریزی در امر ورزش همگانی و قهرمانی بیش از پیش احساس می گردد (تیموری و همکاران، ۲۰۰۶: ۱۷). فلسفه ورزش همگانی، تشویق شهروندان به ورزش و فعالیت های فیزیکی است و این پیام را برای سیاست گذاران دارد که از موقعیت خود برای پیشبرد این هدف و فراهم آوردن فرصت برای مشارکت عموم افراد استفاده کنند (امان^۲ و همکاران، ۲۰۰۹). از دیدگاه «شورای ورزش همگانی اروپا»، ورزش همگانی یعنی فعالیت های بدنی، داوطلبانه و اختیاری که در اوقات فراغت به انجام می رسد، امکان پرداختن به آن برای همگان وجود دارد و هدف از آن، نه رقابت و پیروزی بلکه تفریح، توسعه و بهسازی انسان ها می باشد (جوادی پور و سمیع نیا، ۲۰۱۳: ۲۱) - همین نکته گویای ضرورت مهیا کردن شرایط برای افزایش مشارکت مردم در ورزش و نهادینه کردن ورزش شهروندی در کشورمان است.

در همین زمینه تحقیقات متعددی نیز در خارج از کشور انجام شده است. به عنوان مثال، اسکیل و ساونبوم^۳ (۲۰۱۱) در تحقیقی اشاره کردند که در نروژ سه وزارتخانه مسئولیت توسعه

1. Physical Activity Council
2. Aman
3. Skille & Säfvenbom

ورزش شهروندی و تفریحی را بر عهده دارند. وزارت بهداشت کمک به افزایش تحرک جسمی و فعالیت های بدنی، وزارت آموزش و تحقیقات، مسئولیت توسعه تربیت بدنی در مدرسه و وزارت ورزش که مسئول تأمین فرصت های ورزش برای همه هستند. نقش دولت در ورزش، ارائه تسهیلات و حمایت مالی از سازمان های داوطلبانه می باشد. عوامل موثر شامل اولویت دادن به ورزش کودکان، استعدادیابی و پرورش استعدادها، تأسیس باشگاه های ورزشی توسط شهرداری ها و توسعه اماکن توسط دولت است (اسکیل و ساونبوم، ۲۰۱۱). گریما^۱ و همکاران (۲۰۱۷) گزارش کردند که تاکنون برای تعیین مشارکت در ورزش به طور قاطع به الگوی خاصی دست نیافته اند، اما سن، جنسیت، محدودیت زمانی، درآمد و سطح تحصیلات بر نوع و میزان مشارکت در ورزش مؤثر است. به عنوان مثال، با افزایش سن، مشارکت در پیاده روی افزایش می یابد. نمونه دیگر این که مدرسه در میزان مشارکت نوجوانان در ورزش اثرگذار است (گریما و همکاران، ۲۰۱۷). ون تایکوم^۲ (۲۰۱۱) مدل اجتماعی-اقتصادی مشارکت در ورزش را ارائه کرده که براساس این مدل اوضاع فرهنگی، اجتماعی و اقتصاد ملی به منزله بیرونی ترین لایه و سپس محیط فیزیکی و محیط اجتماعی بر مشارکت فرد در ورزش اثر می گذارند (ون تایکوم، ۲۰۱۱). کروزیانسکا و پوزتا^۳ (۲۰۱۹) در تبیین عوامل موثر بر توسعه ورزش شهروندی لهستان، عوامل را در حیطه های اقتصادی، اجتماعی و مکانی مورد بررسی قرار دادند. آن ها به عوامل آماده سازی زیرساخت ها برای ساکنان، ارتقای ایده یک شیوه زندگی فعال، ایجاد تصویر شهر از طریق ورزش و تفریح، گسترش زیر ساخت، شهر پوزنان به عنوان یک مرکز ورزشی بین المللی، حمایت از ورزش انبوه، تبلیغ ورزش برای کودکان و نوجوانان و فعالیت باشگاه های ورزشی اشاره کردند (کروزیانسکا و پوزتا، ۲۰۱۹). کوکولاکاکیس^۴ و همکاران (۲۰۱۲) دریافته اند که در اسپانیا و انگلستان با افزایش سن، مشارکت در ورزش به هفته ای یک بار کاهش می یابد و سطح تحصیلات عالی، شغل حرفه ای، سن جوانی و مرد بودن، وقت آزاد، نگرش شخصی و احساسات فردی، سواد ورزشی و درآمد، از عوامل مرتبط با مشارکت بیشتر در ورزش است، اما بازنشستگی تأثیر منفی در مشارکت ورزشی دارد (کوکولاکاکیس و همکاران، ۲۰۱۲). کمپسیون ورزش هنگ کنگ^۵ (۲۰۰۹) در ارائه الگوهای مشارکت افراد هنگ کنگ در فعالیت های بدنی اشاره کرد که عواملی از قبیل آموزش و ارتقای دانش عمومی، آگاهی از ارزش های ورزش باعث بهبود نگرش مثبت با فعالیت های ورزش می شود. مؤلفه های خدمات شامل تأمین امکانات تفریحی ورزشی و سازماندهی فعالیت های اوقات فراغت توسط سازمان های مختلف می شود تا مردم به ورزش شهروندی تشویق شوند و شعار ورزش برای همه محقق گردد (کمپسیون ورزش هنگ کنگ، ۲۰۰۹). در ششمین برنامه توسعه ملی ورزش تایلند^۶ (۲۰۱۷) به عوامل ارتقای ورزش پایه و آموزش ورزشی برای کودکان و نوجوانان، توسعه آموزش، آموزش تربیت بدنی در مدارس سراسر کشور، توسعه ورزش های پایه در محلات و خارج از مدارس، ایجاد شبکه ارتباطات بین مدارس و جوامع محلی، امکان دسترسی به ورزش برای همه گروه های شهروندی، توسعه ساخت و ساز فضای ورزشی مناسب برای همه گروه های جمعیتی، توسعه منابع انسانی در ورزش و توسعه

1. Grima et al.
2. Van Tuyckom
3. Kruszynska, & Poczta
4. Kokolakakis
5. Hong Kong Sports Commission
6. Development of Thailand national sport

نهضت داوطلبی برای توسعه ورزش برای همه اشاره شده است (برنامه توسعه ملی ورزش تایلند، ۲۰۱۷).

در دهه اخیر در ایران نیز تحقیقاتی پیرامون ورزش همگانی انجام شده است که به تعدادی از آن ها به اختصار اشاره می شود. الله مرادی و همکاران (۲۰۱۹) در ارائه مدل مفهومی ورزش شهروندی عوامل تقویت کننده و تضعیف کننده به عنوان شرایط علی، بستر سخت افزاری و نرم افزاری به عنوان زمینه حاکم، عوامل سطح رفتاری، ساختاری و محیطی به عنوان شرایط مداخله گر، همچنین اقدامات تبلیغاتی، قانونی، مالی، آموزشی، تعاملی و عمرانی به عنوان راهبردها و تامین منابع ملی، پیامدهای اقتصادی، توسعه ورزشی، پیامدهای بهداشتی - سلامتی و فرهنگی - اجتماعی به عنوان نتایج حاصل از کاربست راهبردها را شناسایی کردند (الله مرادی و همکاران، ۲۰۱۹: ۳۱). آصفی و قنبر پور نصرتی (۲۰۱۸) در مدل عوامل مؤثر بر نهادینه کردن ورزش همگانی در ایران به چهار بعد فردی، گروهی، سازمانی و محیطی با ۲۸ عامل دست یافتند. مهمترین بعد در نهادینه کردن ورزش همگانی در ایران بعد سازمانی و پس از آن بعد گروهی قرار داشتند. در بعد سازمانی، منابع انسانی، در بعد گروهی، گروه های مرجع، در بعد فردی، باور و نگرش و در بعد محیطی، محیط اقتصادی بالاترین رتبه را داشتند (آصفی و قنبر پور نصرتی، ۲۰۱۸). عابدینی و طالبی (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان «عوامل اجتماعی - فرهنگی مرتبط با میزان گرایش شهروندان به ورزش همگانی در خلخال» نشان دادند که بین عوامل حمایت خانواده، تصور خویش از بدن، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی شهروندان و میزان گرایش آن ها به ورزش رابطه مثبت وجود دارد. تفاوت میزان گرایش به ورزش شهروندی بر اساس جنسیت، سن، شغل و سطح تحصیلات، معنادار و بر اساس تأهل غیر معنادار است (عابدینی و طالبی، ۲۰۱۷: ۱۳۱). ططری و همکاران (۲۰۱۹) در طراحی مدل مشارکت در ورزش های تفریحی با رویکرد بازاریابی اجتماعی دریافتند که ضریب تأثیر مولفه های مربوط به بازاریابی اجتماعی مقادیر بالا و معناداری هستند و از بین هر سه آنها ارتباطات بازاریابی اجتماعی از ضریب تأثیر قوی تری برخوردار است و پس از آن هزینه مشارکت و قابلیت دسترسی قرار داشتند. همچنین در مدل به دست آمده ضریب تأثیر بین فرهنگ مشارکت با بازاریابی اجتماعی در ارتباط با مدیریت و در نهایت در ارتباط با مشارکت در ورزش گزارش شده که حاکی از اهمیت فراوان فرهنگ مشارکت است. بنابراین فرهنگ، مقوله ای پایه برای سایر مقوله های مطرح شده در مدل می باشد (ططری و همکاران، ۲۰۱۹: ۸۷). جوادی پور و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی بیان کردند که زمینه های مشارکت اجتماعی در ورزش همگانی ایران به ترتیب اولویت شامل پنج مقوله اصلی عوامل انسانی، عوامل ساختاری، عوامل مدیریتی، پیچیدگی محیطی و عوامل اقتصادی است (جوادی پور و همکاران، ۲۰۱۸: ۲۰). صادق زاده و رضوی (۲۰۱۸) در تحلیل انگیزه مشارکت در فعالیت های ورزش همگانی از دیدگاه مردان و زنان شهر یزد دریافتند که عوامل مؤثر در انگیزه مشارکت زنان و مردان شهر یزد در ورزش همگانی به ترتیب عوامل مدیریتی، فرهنگی، پیشگیرنده و درمانی می باشد (صادق زاده و رضوی، ۲۰۱۸: ۷۰۶). قره و همکاران (۲۰۱۸) در الگوی مشارکت دانشجویان در ورزش های همگانی پیشنهاد کردند که دستگاه های متولی امر ورزش نسبت به لحاظ کردن تمهیداتی در راستای تقویت نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار ادراک شده در کنار دیگر عوامل از قبیل فراهم سازی زیرساخت های سخت افزاری و نرم افزاری، دسترسی، مسائل مالی و... اقدام لازم را انجام دهند (قره و همکاران، ۲۰۱۸: ۹۳).

● طراحی مدل توسعه ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران با رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری

مرور مطالعات فوق، بیانگر اهمیت و ضرورت مشارکت در فعالیت های بدنی و توسعه ورزش همگانی و شهروندی است. شناسایی عوامل اثرگذار بر توسعه مشارکت اجتماعی در ورزش شهروندی کلان شهرها ضرورت دارد، اما تمرکز مدیران به طور همزمان بر عوامل متعدد شناسایی شده دشوار است. چنانچه اولویت های اقدام تعیین گردد، مدیران بر وهله اول بر عواملی تمرکز می کنند که اثرگذاری بیشتری دارد.

در این رابطه مدل سازی ساختاری تفسیری، بینشی جدید را پیرامون روابط میان عناصر مختلف یک سیستم فراهم می نماید و ساختاری مبتنی بر اهمیت و یا تاثیرگذاری عناصر بر یکدیگر فراهم می نماید و تصویری گویا به نمایش می گذارد. (ناوران، ۲۰۱۲). یکی از اصلی ترین منطبق ها این است که همواره عناصری که در یک سیستم اثرگذاری بیشتری بر سایر عناصر دارند، از اهمیت بالاتری برخوردارند. مدلی که با استفاده از این روش تحقیق به دست می آید، ساختاری از یک مسئله یا موضوع پیچیده، یک سیستم یا حوزه مطالعاتی را نشان می دهد که الگویی به دقت طراحی شده می باشد (فایسال^۱، ۲۰۰۶: ۵۳۵).

تاکنون در زمینه همسنجی و مقایسه تطبیقی عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش شهروندی و سپس شناسایی عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش شهروندی در کلان شهرهای کشور و نیز سطح بندی و تعیین میزان اثرگذاری عوامل، تحقیقی صورت نگرفته است، از این رو، انجام تحقیق در این زمینه بسیار ضروری به نظر می رسد. در واقع شناسایی عوامل به آگاهی و دانش مدیران در زمینه توسعه ورزش شهروندی می افزاید و سطح بندی عوامل شناسایی شده، اولویت های تصمیم و اقدام را تعیین خواهد کرد و مدیران در تصمیمات و اقدامات خود دچار سردرگمی نخواهند شد. بنابراین در تحقیق حاضر، محقق ابتدا به دنبال شناسایی و تبیین عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش شهروندی در کلان شهرهای کشور با بهره گیری از مقایسه تطبیقی چند کشور توسعه یافته و چند کشور در حال توسعه آسیایی و سپس ساختاردهی عوامل با روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری به منظور تعیین اولویت های تصمیم و اقدام خواهد بود.

روش شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی بود که با روش توصیفی- تطبیقی انجام گرفت. گردآوری اطلاعات، به صورت میدانی و به شیوه آمیخته کیفی و کمی انجام شد. جامعه آماری در بخش کیفی تعداد ۱۸ نفر از خبرگان بر اساس تسلط نظری، تخصص، تجربه، دسترسی و تمایل به صورت هدفمند (غیر تصادفی) و در بخش کمی، تعداد ۷۰ نفر از میان مدیران و کارشناسان دفتر ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان (۱۰ نفر)، مسئولان فدراسیون ورزش های همگانی و هیئت های تابعه در استان ها (۴۲ نفر) و مدیران فرهنگی و تربیت بدنی شهرداری های کلان شهرهای ایران (۱۸ نفر) انتخاب شدند. به دلیل محدود بودن اعضا، جامعه آماری به صورت تمام شمار به عنوان نمونه در نظر گرفته شد. ابتدا با استفاده از مطالب مندرج در ادبیات پیشینه و تعداد ۱۸ مصاحبه پیرامون عوامل اثرگذار توسعه ورزش شهروندی، تعداد ۲۳ عامل شناسایی گردید و با استفاده از روش دلفی ۱۶ عامل اثرگذار در توسعه ورزش شهروندی ایران نهایی شد. سپس پرسشنامه محقق ساخته طراحی گردید. به این صورت که ابتدا با داده های حاصل از ادبیات پیشینه، پرسشنامه باز و سپس بر اساس مصاحبه ها و همچنین اطلاعات حاصل از مقایسه تطبیقی، پرسشنامه اولیه تهیه شد و در اختیار اعضای پنل دلفی قرار گرفت. پس از تجزیه و تحلیل و ارائه نظرات اصلاحی توسط

اعضای پنل دلفی، پرسشنامه، پالایش و اصلاح شد و به منظور اعلام نظر مجدد و تعیین میزان اهمیت هر کدام از گویه ها، برای خبرگان (اعضای پنل دلفی) ارسال گردید. در پایان به منظور تجدید نظر در مورد عوامل و ترتیب اهمیت آنها، پرسشنامه برای خبرگان ارسال شد و توافق کلی اعضا، حاصل گردید. روایی آن توسط ۱۰ نفر از اساتید دانشگاه و یابایی آن با آزمون آلفای کرونباخ تأیید شد ($\alpha = 0/86$). در بخش دوم تحقیق، ابتدا عوامل شناسایی شده در جدول ماتریس خودتعاملی ساختاری درج گردید و به صورت پرسشنامه در اختیار نمونه کیفی پژوهش قرار گرفت و از آنان درخواست شد که عوامل را دو به دو به صورت زوجی مقایسه کنند و به شرح زیر نظرات خود را اعلام کنند. به این صورت که چنانچه عامل i بر عامل j تاثیر می گذارد حرف V ، در صورتی که عامل j بر عامل i تاثیر می گذارد حرف A ، اگر تاثیر دو طرفه هست حرف X و در صورتی که مقایسه ارتباط دو عامل، هیچکدام بر دیگری تاثیر نمی گذارد حرف O بنویسند. در ادامه برای تعیین روابط علی- معلولی عوامل، از روش مدل سازی ساختاری - تفسیری استفاده شد. این روش دارای چهار گام به شرح زیر می باشد:

گام اول) ایجاد ماتریس خودتعاملی ساختاری

بر اساس نظر اکثریت نمونه کیفی تحقیق، جمع بندی نتایج داده های پرسشنامه ماتریس خود تعاملی به عنوان نظر نهایی در جدول مربوطه درج گردید.

گام دوم) به دست آوردن ماتریس دست یابی

در این گام نمادهای تعاملی ساختاری به شرح زیر به صفر و یک تبدیل شدند. در ردیف های افقی و عمودی نماد حرف X به 1 ، حرف O به صفر، حرف V در ورودی j ، i (ردیف افقی) در ماتریس دسترسی پذیری به یک و در ورودی i ، j (ردیف عمودی) به صفر و حرف A در ورودی i ، j (ردیف افقی) به صفر و در ورودی j ، i (ردیف عمودی) به یک تبدیل شد.

گام سوم) تعیین سطح موانع و ماتریس استاندارد

به منظور تعیین سطح هر یک از عوامل، برای هر کدام از آن ها مجموعه خروجی (دسترسی)، ورودی (پیش نیاز) و اشتراک ها تعیین شد. متغیری در سطح اول قرار می گیرد که مجموعه خروجی و عناصر مشترک آن کاملاً یکسان باشند. پس از تعیین متغیرهای سطح اول، به منظور تعیین سطح دوم، متغیرهای سطح اول را از جدول حذف کرده، سپس با بقیه متغیرها جدول بعدی را تشکیل گردید. در جدول دوم نیز همانند جدول اول متغیر سطح دوم را مشخص شد و این کار تا تعیین سطح همه متغیرها ادامه یافت. در نهایت ماتریس استاندارد تشکیل شد.

گام چهارم) تشکیل مدل ساختاری تفسیری استاندارد

در این گام با توجه به سطوح تعیین شده، الگوی ساختاری تفسیری ترسیم مدل انجام گردید.

یافته های پژوهش

یافته های بخش اول پژوهش، ویژگی های جامعه پژوهش است:

جدول ۱. ویژگی های جمعیت شناختی نمونه تحقیق

نمونه کمی	نمونه کیفی		ویژگی ها	جنسیت
	تعداد	درصد		
۵۸/۵۷	۴۱	۶۱/۱۱	۱۱	مرد
۴۱/۱۳	۲۹	۳۸/۸۹	۷	زن

طراحی مدل توسعه ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران با رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری

۳۲/۸۶	۲۳	۳۸/۸۹	۷	دکتری	
۵۲/۸۶	۳۷	۵۰	۹	فوق لیسانس	میزان تحصیلات
۱۴/۲۸	۱۰	۱۱/۱۱	۲	لیسانس	
۶۵/۷۱	۴۶	۸۳/۳۳	۱۵	بیش از ده سال	سابقه مدیریت یا فعالیت
۳۴/۲۹	۲۴	۱۶/۶۷	۳	کمتر از ده سال	

با توجه به ادبیات پیشینه، مقایسه تطبیقی، تبیین و تفسیر شباهت‌ها و تفاوت‌ها و نظرات خبرگان با بهره‌گیری از روش دلفی، تعداد ۱۶ عامل اثرگذار مهم بر توسعه ورزش شهروندی ایران شناسایی گردید. جهت ساختاردهی عوامل، ابتدا برای تشکیل ماتریس خودتعاملی ساختاری، یک ماتریس شانزده در شانزده حاوی عوامل توسعه ورزش شهروندی تشکیل و به صورت پرسشنامه در اختیار نمونه کیفی تحقیق قرار گرفت. آن‌ها بر اساس اصول و قواعد یاد شده در روش تحقیق، ماتریس را تکمیل کردند. سپس بر اساس نظر اکثریت نمونه تحقیق، ماتریس خودتعاملی ساختاری، تشکیل شد. فهرست عوامل و یافته‌های خودتعاملی ساختاری در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲. ماتریس خودتعاملی ساختاری عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران

۱	۱	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱	۱
X	A	V	X	V	X	X	A	O	O	X	X	A	A	A	A		۱ چشم انداز و مدیریت کلان
X	X	A	X	V	V	x	O	V	O	X	X	O	O			۲ ایمنی فضاهای ورزشی	
O	A	A	X	V	V	V	V	A	X	X	O	A				۳ نیروهای داوطلبی	
X	O	X	X	V	V	V	V	O	O	V	V					۴ کیفیت، کمیت و جذابیت اماکن	
X	A	A	O	A	V	A	A	A	O	X						۵ تنوع امکانات ورزشی و میزان هزینه	
X	X	A	A	V	X	X	A	A	X							۶ توجه به بهداشت و سلامتی	
X	A	X	O	O	X	A	A	A								۷ مشارکت مسئولان در برنامه‌ها	
A	X	X	V	A	V	V	A									۸ توسعه شبکه ارتباطی، اطلاعاتی و تبلیغاتی	
O	A	X	O	V	V	V										۹ حمایت مسئولان و سازمان‌ها	
A	X	A	X	V	X											۱۰ کمیته ورزش شهروندی	
X	A	A	V	X												۱۱ وضعیت اقتصادی و معیشتی افراد	
X	A	A	X													۱۲ توجه به مناطق و شهرک‌ها	
X	A	A														۱۳ اقدامات آموزشی	
O	A															۱۴ وضعیت دسترسی به اماکن ورزشی	
A																۱۵ برنامه ریزی و مدیریت جامع	
																۱۶ باور و نگرش مثبت به ورزش	

گام دوم) به دست آوردن ماتریس دست‌یابی

برای به دست آوردن ماتریس دست‌یابی نمادهای تعاملی ساختاری به صفر و یک بر حسب قواعد زیر تبدیل شدند.

- در صورتی که ورودی (i, j)، محل برخورد سطر i و ستون j در ماتریس خودتعاملی ساختاری V باشد، در ورودی (j, i) در ماتریس دسترس‌پذیری یک و در ورودی (j, i) صفر قرار داده می‌شود.
- در صورتی که ورودی (i, j)، محل برخورد سطر i و ستون j در ماتریس خودتعاملی ساختاری A باشد، در ورودی (j, i) در ماتریس دسترس‌پذیری صفر و در ورودی (j, i) یک قرار داده می‌شود.

- در صورتی که ورودی (i, j) ، محل برخورد سطر i و ستون j در ماتریس خودتعاملی ساختاری X باشد، در ورودی (i, j) در ماتریس دسترس پذیری یک و در ورودی (j, i) یک قرار داده می شود.
- در صورتی که ورودی (i, j) ، محل برخورد سطر i و ستون j در ماتریس خودتعاملی ساختاری O باشد، در ورودی (i, j) در ماتریس دسترس پذیری صفر و در ورودی (j, i) صفر قرار داده می شود.
- نتایج ماتریس دستیابی نهایی در جدول ۳ نمایش داده شده است:

جدول ۳. ماتریس دسترسی نهایی عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی ایران

عوامل	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	نفوذ
۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۰
۲	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱۱
۳	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱۰
۴	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۲
۵	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۶
۶	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱۱
۷	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۶
۸	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱۱
۹	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱۰
۱۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱۱
۱۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۸
۱۲	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۶
۱۳	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۹
۱۴	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۴
۱۵	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۴
۱۶	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱۰
وابستگی	۱۲	۸	۸	۴	۱۳	۱۵	۱۰	۶	۶	۱۲	۱۵	۱۳	۷	۶	۱۳	۱۳	

گام سوم) تعیین سطح و ماتریس استاندارد

برای تعیین سطح، با استفاده از ماتریس دستیابی، مجموعه قابل دستیابی (خروجی) و مجموعه پیش نیاز (ورودی) و عناصر مشترک برای هر مانع تعیین می شود. در اولین جدول تکرار، متغیرهایی در سطح اول مدل قرار می گیرند که مجموعه خروجی و عناصر مشترک آن کاملاً یکسان باشند. پس از تعیین عوامل سطح اول، جدول بعدی را تشکیل می دهیم و آن ها از جدول حذف می شوند. با بقیه عوامل، جدول بعدی تشکیل می شود. در جدول دوم نیز همانند جدول اول، عوامل سطح دوم مشخص می شود و سپس جدول تعیین سطح سوم عوامل تشکیل می شود و همانند عوامل سطح اول، عوامل سطح دوم نیز از جدول حذف می شود. این کار تا تعیین همه سطوح ادامه می یابد. سپس با مرتب کردن عناصر با توجه به سطوح به دست آمده، ماتریس استاندارد تشکیل می شود.

جدول ۴. تعیین سطح عوامل (سطح اول)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی ها	ورودی ها	اشتراک ها	سطح
۱		۱،۴،۷،۹،۱۱،۱۲،۱۳،۱۶	۱،۳،۷،۹،۱۰،۱۱،۱۳	۱،۷،۹،۱۱،۱۳	
۲		۲،۳،۴،۷،۸،۹،۱۰،۱۱،۱۲،۱۳، ۱۶	۲،۸،۱۰،۱۲،۱۳،۱۵	۲،۸،۱۰،۱۲،۱۳	
۳	۱	۳،۸،۱۰،۱۱	۲،۳،۴،۵،۶،۷،۸،۱۰،۱۱،۱۲،۱۳ ۱۴،۱۵،۱۶،	۳،۸،۱۰،۱۱	اول
۴		۳،۴،۷،۹،۱۱،۱۲،۱۳،۱۴،۱۵	۱،۲،۴،۵،۶،۹،۱۰،۱۱،۱۲،۱۵،۱	۴،۹،۱۱،۱۲،۱۵	
۵	۱	۴،۵،۶،۱۱،۱۵	۴،۵،۶،۸،۹،۱۰،۱۱،۱۲،۱۴،۱۵	۴،۵،۶،۱۱،۱۵	اول
۶		۳،۴،۵،۶،۷،۱۰،۱۱،۱۲،۱۵،۱	۵،۶،۷،۸،۹،۱۲،۱۳،۱۵،۱۶	۵،۶،۷،۱۲،۱۵،۱۶	
۷		۱،۳،۶،۷،۹،۱۱،۱۴	۱،۲،۴،۶،۷،۸،۹،۱۰،۱۱،۱۲،۱۳ ۱۵،۱۶،	۱،۶،۷،۹،۱۱	
۸		۲،۳،۵،۶،۷،۸،۱۰،۱۱،۱۳،۱۴، ۱۵،۱۶	۲،۳،۸،۹،۱۰،۱۱،۱۲،۱۳،۱۵	۲،۳،۸،۱۰،۱۱،۱۳ ۱۵،	
۹		۱،۴،۵،۶،۷،۸،۹،۱۰،۱۱،۱۲،۱ ۳،۱۴	۱،۲،۳،۴،۷،۹،۱۴،۱۵،۱۶	۱،۴،۷،۹،۱۴	
۱۰		۱،۲،۳،۴،۵،۷،۸،۱۰،۱۱،۱۲،۱ ۳،۱۴،۱۵،۱۶	۲،۳،۶،۷،۸،۹،۱۰،۱۲،۱۱،۱۳،۱ ۵	۲،۳،۷،۸،۱۰،۱۲، ۱۱،۱۳،۱۵	
۱۱	۱	۱،۳،۴،۷،۸،۱۰،۱۱	۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷،۸،۹،۱۰،۱۱،۱ ۲،۱۴،۱۵،۱۶	۱،۳،۴،۷،۸،۱۰،۱ ۱	اول
۱۲		۲،۳،۴،۵،۶،۷،۸،۱۱،۱۲،۱۳،۱ ۴،۱۶	۱،۲،۴،۶،۹،۱۰،۱۲،۱۴،۱۵	۲،۴،۶،۱۲،۱۴	
۱۳		۱،۲،۳،۶،۷،۸،۱۰،۱۳،۱۴،۱۶	۱،۲،۴،۸،۹،۱۰،۱۱،۱۲،۱۳،۱۵	۱،۲،۱۰،۱۳ ۹،۱۲،۱۴	
۱۴		۳،۵،۹،۱۱،۱۲،۱۴،۱۶	۴،۷،۸،۹،۱۰،۱۲،۱۳،۱۴،۱۵	۴،۷،۱۲،۱۴	
۱۵		۲،۳،۴،۵،۶،۷،۸،۹،۱۰،۱۱،۱۲ ۱۳،۱۴،۱۵،۱۶،	۲،۴،۵،۶،۸،۱۰،۱۵،۱۶	۲،۴،۵،۶،۸،۱۰،۱ ۵،۱۶	
۱۶		۳،۴،۶،۷،۹،۱۵،۱۶	۱،۲،۶،۸،۱۰،۱۱،۱۲،۱۳،۱۴،۱ ۵،۱۶	۶،۱۵،۱۶	

نتایج مرحله اول سطح بندی نشان داد که عوامل ردیف های سوم، پنجم و دهم یکسان می‌باشد. نتایج مرحله دوم سطح بندی در جدول ۵ درج گردیده است:

جدول ۵: تعیین سطح عوامل (سطح دوم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی ها	ورودی ها	اشتراک ها	سطح
۱		۱،۴،۷،۹،۱۲،۱۳،۱۶	۱،۳،۷،۹،۱۰،۱۳	۱،۷،۹،۱۳	
۲		۲،۴،۷،۸،۹،۱۰،۱۲،۱۳،۱۶	۲،۸،۱۰،۱۲،۱۳،۱۵	۲،۸،۱۰،۱۲،۱۳	
۴		۴،۷،۹،۱۲،۱۴،۱۵	۱،۲،۴،۵،۶،۹،۱۰،۱۲،۱۵،۱۶	۴،۹،۱۲،۱۵	
۶	۲	۴،۶،۷،۱۰،۱۲،۱۵،۱۶	۶،۷،۸،۹،۱۲،۱۳،۱۵،۱۶	۶،۷،۱۲،۱۵،۱۶	
۷		۱،۶،۷،۹	۱،۲،۴،۶،۷،۸،۹،۱۰،۱۲،۱۳، ۱۵،۱۶	۱،۶،۷،۹	دوم
۸		۲،۳،۵،۶،۷،۸،۱۰،۱۳،۱۴،۱۵،۱۶	۲،۳،۸،۹،۱۰،۱۲،۱۳،۱۵	۲،۳،۸،۱۰،۱۳،۱۵	

	۱.۴.۷.۹.۱۴	۱.۲.۳.۴.۵.۷.۹.۱۴.۱۵.۱۶	۱.۴.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۴	۹
	۲.۳.۷.۸.۱۰.۱۲.۱	۲.۳.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱	۱.۲.۴.۵.۷.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵.۱۶	۱۰
	۳.۱۵	۵		
	۲.۴.۶.۱۲.۱۴	۱.۲.۴.۶.۹.۱۰.۱۲.۱۴.۱۵	۲.۴.۶.۷.۸.۱۲.۱۳.۱۴.۱۶	۱۲
	۱.۲.۱۰.۱۳	۱.۲.۴.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۱.۲.۶.۷.۸.۱۰.۱۳.۱۴.۱۶	۱۳
دوم	۹.۱۲.۱۴	۴.۷.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵	۹.۱۲.۱۴	۲ ۱۴
	۲.۴.۶.۸.۱۰.۱۵.۱	۲.۴.۶.۸.۱۰.۱۵.۱۶	۲.۴.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۴.	۱۵
	۶	۱۵.۱۶		
	۶.۱۵.۱۶	۱.۲.۶.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵	۴.۶.۷.۹.۱۱.۱۵.۱۶	۱۶
		۱۶.		

نتایج مرحله دوم سطح بندی نشان داد که عوامل هفتم و چهاردهم یکسان می باشد. نتایج سطح سوم سطح بندی عوامل در جدول ۶ آمده است:

جدول ۶. تعیین سطح عوامل (سطح سوم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی ها	ورودی ها	اشتراک ها	سطح
۱		۱.۴.۹.۱۲.۱۳.۱۶	۱.۳.۹.۱۰.۱۳	۱.۹.۱۳	سوم
۲		۲.۴.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۶	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳	سوم
۴	۳	۴.۹.۱۲.۱۵	۱.۲.۴.۵.۶.۹.۱۰.۱۲.۱۵.۱۶	۴.۹.۱۲.۱۵	سوم
۶		۴.۶.۱۲.۱۵.۱۶	۶.۸.۹.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۶.۱۲.۱۵.۱۶	سوم
۸		۲.۳.۵.۶.۸.۱۰.۱۳.۱۵.۱۶	۲.۳.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۱۰.۱۳.۱۵	سوم
۹		۱.۴.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳	۱.۲.۳.۴.۹.۱۵.۱۶	۱.۴.۹	سوم
۱۰		۱.۲.۴.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۲.۳.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	سوم
۱۲		۲.۴.۷.۸.۱۲.۱۳.۱۶	۱.۲.۴.۶.۹.۱۰.۱۲.۱۵	۲.۴.۶.۱۲	سوم
۱۳		۱.۲.۸.۱۰.۱۳.۱۶	۱.۲.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۱.۲.۱۰.۱۳	سوم
۱۵		۲.۴.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۲.۴.۶.۸.۱۰.۱۵.۱۶	۲.۴.۶.۸.۱۰.۱۵.۱۶	سوم
۱۶	۳	۴.۶.۹.۱۵.۱۶	۱.۲.۴.۶.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۴.۶.۱۵.۱۶	سوم

نتایج مرحله سوم سطح بندی نشان داد که عوامل چهارم و شانزدهم یکسان می باشد. نتایج سطح چهارم سطح بندی عوامل در جدول ۷ درج گردیده است:

جدول ۷. تعیین سطح عوامل (چهارم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی ها	ورودی ها	اشتراک ها	سطح
۱		۱.۹.۱۲.۱۳	۱.۳.۹.۱۰.۱۳	۱.۹.۱۳	چهارم
۲	۴	۲.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳	چهارم
۶	۴	۶.۱۲.۱۵	۶.۸.۹.۱۲.۱۳.۱۵	۶.۱۲.۱۵	چهارم
۸		۲.۳.۵.۶.۸.۱۰.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۱۰.۱۳.۱۵	چهارم
۹		۱.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳	۱.۲.۳.۹.۱۵	۱.۹	چهارم
۱۰	۴	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۱۰.۱۳.۱۵	چهارم
۱۲		۲.۷.۸.۱۲.۱۳	۱.۲.۶.۹.۱۰.۱۲.۱۵	۲.۶.۱۲	چهارم
۱۳		۱.۲.۸.۱۰.۱۳	۱.۲.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۱.۲.۱۰.۱۳	چهارم
۱۵		۲.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۶.۸.۱۰.۱۵	۲.۶.۸.۱۰.۱۵	چهارم

نتایج مرحله چهارم نشان داد که عوامل دوم، ششم و دهم یکسان می باشد. برای تعیین عوامل سطح پنجم، عوامل سطح چهارم از جدول حذف می شود. نتایج سطح پنجم در جدول ۸ آمده است:

جدول ۸. تعیین سطح عوامل (سطح پنجم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی ها	ورودی ها	اشتراک ها	سطح
۱		۱،۹،۱۲،۱۳	۱،۳،۹،۱۰،۱۳	۱،۹،۱۳	
۸	۵	۳۸،۱۳،۱۵	۳۸،۹،۱۲،۱۳،۱۵	۳۸،۱۳،۱۵	پنجم
۹		۱،۸،۹،۱۲،۱۳	۱،۲،۳،۹،۱۵	۱،۹	
۱۲		۷،۸،۱۲،۱۳	۱،۹،۱۲،۱۵	۱۲	
۱۳	۵	۱،۱۳	۱،۸،۹،۱۲،۱۳،۱۵	۱،۱۳	پنجم
۱۵		۸،۹،۱۲،۱۳،۱۵	۸،۱۵	۸،۱۵	

نتایج مرحله پنجم سطح بندی نشان داد که عوامل هشتم و سیزدهم یکسان می باشد. برای تعیین متغیرهای سطح ششم، عوامل سطح پنجم از جدول حذف می شود. نتایج در جدول ۹ درج گردیده است:

جدول ۹. تعیین سطح عوامل (سطح ششم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی ها	ورودی ها	اشتراک ها	سطح
۱		۱،۹،۱۲	۱،۳،۹	۱،۹	
۹	۶	۱،۹	۱،۲،۳،۹،۱۵	۱،۹	ششم
۱۲	۶	۱۲	۱،۹،۱۲،۱۵	۱۲	ششم
۱۵		۹،۱۲،۱۵	۱۰،۱۵	۱۵	

نتایج مرحله ششم سطح بندی نشان داد که عوامل سوم و دهم یکسان می باشد. بنابراین در سطح اول مدل ساختاری - تفسیری قرار گیرند. برای تعیین متغیرهای سطح دوم، عوامل سطح ششم از جدول حذف می شود. نتایج در جدول ۱۰ آمده است:

جدول ۱۰. تعیین سطح عوامل (سطح هفتم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی ها	ورودی ها	اشتراک ها	سطح
۱	۷	۱	۱	۱	هفتم
۱۵	۷	۱۵	۱۵	۱۵	هفتم

نتایج مرحله هفتم سطح بندی در جدول ۹ نشان داد که مجموعه خروجی و مشترک عوامل اول و پانزدهم یکسان می باشد. بنابراین در سطح هفتم مدل قرار گیرند. پس از مشخص شدن سطوح عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی، مدل نهایی در هفت سطح ساختاری تفسیری ترسیم گردید. شکل ۱، الگوی ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی ایران را نشان می دهد:

شکل ۱. الگوی ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران

در الگوی ساختاری تفسیری، سلسله مراتب اثرگذاری از سطوح پایین به سمت سطوح بالا می‌باشد. عوامل سطوح پایین در ایجاد یا تقویت عوامل بالای مدل، نقش هدایت‌گری ایفا می‌کنند و عوامل رأس مدل (سطح اول) بیشترین اثرپذیری و کمترین اثرگذاری را دارند و ایجاد یا تقویت آن‌ها به تحقق عوامل سطوح پایین تر وابسته است. بنابراین عوامل قرار گرفته در پایین مدل در اولویت تصمیم و اقدام قرار دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این تحقیق، بررسی تطبیقی و طراحی مدل توسعه ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران با رویکرد مدلسازی ساختاری تفسیری بود. توسعه ورزش شهروندی، کمک فراوانی به ارتقای کیفیت زندگی افراد، توسعه ارتباطات اجتماعی، شادابی مردم و سلامتی مردم خواهد کرد. یکی از راه‌های توسعه ورزش شهروندی، شناسایی عوامل اثرگذار و تلاش در جهت فراهم شدن زمینه تحقق عوامل می‌باشد تا به افزایش مشارکت مردم در ورزش‌های تفریحی و همگانی کمک نماید. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که تعداد ۱۶ عامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی در کلان شهرهای ایران وجود دارد. در صورتی که برنامه ریزی مناسب صورت گیرد و تصمیمات و اقدامات سنجیده‌ای در راستای تحقق این عوامل اتخاذ شود، ورزش شهروندی در مسیر توسعه قرار خواهد گرفت. توجه و تمرکز مسئولان به عوامل اثرگذار بر توسعه مشارکت مردم در فعالیت‌های بدنی و ورزش تفریحی و شهروندی، باعث خواهد شد تا شاهد افزایش مشارکت مردم در ورزش همگانی در کلان شهرها باشیم. اما با توجه به توانایی‌ها و ظرفیت‌های محدود، تمرکز هم‌زمان به تمام عوامل، دشوار به نظر می‌رسد. بدیهی است که تأثیر عوامل در مقایسه با یکدیگر یکسان نیست.

● طراحی مدل توسعه ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران با رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری

برخی عوامل از اثرگذاری بالا و برخی از اثرگذاری پایین تری برخوردارند. عواملی باید در اولویت اقدام قرار گیرند که اثرگذاری بیشتری دارند. سطح بندی عوامل با استفاده از روش مدل سازی ساختاری تفسیری، این امکان را به مدیران می دهد که در وهله اول، بر عواملی متمرکز شوند که هدایت گری و اثرگذاری بیشتری دارند و بر ایجاد دیگر عوامل توسعه ورزش شهروندی اثرگذار هستند یا نقش تسهیل گری ایفا می کنند. بنابراین سطح بندی و تعیین اولویت در تصمیم گیری و اقدام باعث می شود که تلاش ها جهت توسعه ورزش شهروندی کشور با سرعت بیشتری به نتیجه برسد. از این رو، جهت تعیین اولویت های اقدام و تصمیم، ۱۶ عامل شناسایی شده با استفاده از تکنیک مدل سازی ساختاری تفسیری سطح بندی گردید.

بر اساس یافته های تحقیق، عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی کشور در هفت سطح قرار گرفتند. یافته ها مشخص نمود که عوامل باور و نگرش مثبت به ورزش، مشارکت مسئولان در برنامه ها و توجه به بهداشت و سلامتی در رأس مدل ساختاری تفسیری قرار گرفته اند. اسکیل و ساونبوم (۲۰۱۱) در تحقیقی اشاره کردند که در نروژ سه وزارتخانه مسئولیت توسعه ورزش شهروندی و تفریحی را بر عهده دارند. وزارت بهداشت به افزایش تحرک جسمی و فعالیت های بدنی کمک می کند، تأسیس باشگاه های ورزشی توسط شهرداری ها و توسعه اماکن توسط دولت است. الله مرادی و همکاران (۱۳۹۸) به پیامدهای بهداشتی-سلامتی ناشی از مشارکت در ورزش، آصفی و قنبر پور نصرتی (۱۳۹۷) در نهادهای ورزش در بعد سازمانی، منابع انسانی و در بعد فردی به باور و نگرش، صادق زاده و رضوی (۱۳۹۷) به نقش پیش گیرنده بودن و درمانی ورزش دست یافتند که با یافته های پژوهش حاضر همخوانی دارد. عوامل سطح اول به عنوان هدف نهایی به حساب می آیند. در صورتی که عوامل سطوح پایین تر مدل محقق شود و از اثرگذاری و هدایت گری مطلوبی برخوردار باشند، دستیابی به عوامل بالای مدل، تسهیل خواهد شد. ضروری است که تدابیری اندیشیده شود تا ضمن مشارکت مسئولان و مدیران در فعالیت های ورزش شهروندی، باورها و نگرش جامعه به ورزش بهبود یافته و حساسیت لازم نسبت به ورزش در جامعه حاصل گردد.

در سطح دوم الگوی تحقیق، عوامل تنوع امکانات ورزشی و میزان هزینه و نیز ایمنی فضاهای ورزشی قرار گرفته اند که بر توسعه ورزش همگانی موثرند. کروزیانسکا و پوزتا (۲۰۱۹) توسعه زیر ساخت های ورزشی، قره و همکاران (۱۳۹۷) به فراهم سازی زیرساخت های سخت افزاری و نرم افزاری جهت توسعه ورزش همگانی و عابدینی و طالبی (۱۳۹۶) به رابطه مثبت سرمایه اقتصادی افراد جهت مشارکت در ورزش همگانی دست یافتند که با یافته های پژوهش حاضر همخوانی دارد. عوامل سطح دوم در مدل طراحی شده، ضمن تأثیر پذیری از عوامل سطوح پایین تر، بر عوامل رأس مدل تأثیر گذار هستند. مسئولان وزارت ورزش و جوانان و شهرداری های کلان شهرها باید نسبت به احداث فضاهای متنوع ورزشی در محلات و پارک ها، جهت سلیقه های مختلف مردم اقدام لازم را انجام دهند. ضمن این که لازم است تا استفاده از اماکن تا حد امکان، کم هزینه باشد تا همه اقشار بتوانند از امکانات و فضاهای ورزشی استفاده نمایند.

در سطوح میانی مدل طراحی شده این تحقیق (سطوح سوم تا ششم)، حمایت مسئولان و سازمان ها، عوامل نیروهای داوطلب، کیفیت، کمیت و جذابیت اماکن، مشارکت مسئولان در برنامه ها، توسعه شبکه ارتباطی، اطلاعاتی و تبلیغاتی، کمیته ورزش شهروندی، وضعیت اقتصادی و معیشتی افراد، وضعیت دسترسی به اماکن ورزشی، اقدامات آموزشی و توجه به مناطق و شهرک ها قرار گرفته اند. کمیسون ورزش هنگ کنگ (۲۰۰۹) به عواملی از قبیل آموزش و ارتقای دانش عمومی،

تأمین امکانات تفریحی ورزشی و سازماندهی فعالیت های اوقات فراغت توسط سازمان های مختلف اشاره کرده است. الله مرادی و همکاران (۱۳۹۸) به بستر سخت-افزاری و نرم افزاری به عنوان زمینه حاکم، همچنین اقدامات آموزشی، تعاملی و عمرانی و قره و همکاران (۱۳۹۷) به عواملی از قبیل فراهم سازی زیرساخت های سخت افزاری و نرم افزاری، دسترسی، مسائل مالی و ... اشاره کردند که با یافته های پژوهش حاضر همخوانی دارد. این عوامل، دارای تأثیرگذاری و تأثیر پذیری مطلوب می باشند. هرگونه تغییر در این عوامل سیستم ورزش شهروندی را تحت تأثیر قرار خواهد داد. مسئولان باید در جهت طراحی و اجرای برنامه لازم در راستای توسعه نهضت داوطلبی و توسعه شبکه اطلاعاتی و افزایش آموزش همگانی و کارگاه های آموزشی برای مدیران اثرگذار در توسعه ورزش شهروندی اقدام لازم را انجام دهند.

در آخرین سطح مدل طراحی شده تحقیق، عوامل چشم انداز و مدیریت کلان و برنامه ریزی و مدیریت جامع قرار گرفته اند. صادق زاده و رضوی (۱۳۹۷) به عوامل مدیریتی به عنوان مهم ترین عامل اشاره کردند. همچنین جوادی پور و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی بیان کردند که زمینه های مشارکت اجتماعی در ورزش همگانی ایران به ترتیب اولویت شامل پنج مقوله اصلی عوامل انسانی، عوامل ساختاری، عوامل مدیریتی، پیچیدگی محیطی و عوامل اقتصادی است که یافته های پژوهش حاضر همخوان است. این دو عامل به عنوان عوامل زیربنایی توسعه ورزش شهروندی محسوب می شوند. تحقق این دو عامل باید در اولویت اول تصمیم و اقدام مسئولان قرار گیرد. تعیین چشم انداز و طراحی و اجرای برنامه راهبردی از ضروریات توسعه ورزش شهروندی می باشد. در کلان شهرها با محوریت معاونت فرهنگی و یا اداره تربیت بدنی شهرداری ها و ر دیگر شهرها با محوریت ادارات ورزش و جوانان می بایست نسبت به طراحی و جاری سازی برنامه توسعه ورزش همگانی اقدام شود.

نهادینه شدن ورزش های تفریحی و توسعه مستمر ورزش شهروندی می تواند به شاخصی جهت بهبود سطح رفاه اجتماعی تبدیل شود. در واقع ورزش شهروندی در بردارنده فوائد اجتماعی متعددی مانند روانی مثل لذت بردن از اوقات فراغت و بهبود شخصیت فردی و همچنین بهبود سلامت و تناسب بدنی مردم و در نهایت بهبود کیفیت زندگی است.

مدل ساختاری تفسیری، بینش و شناختی جدید از روابط عوامل و متغیرها ارائه و ساختاری روشن از یک موضوع پیچیده را نشان می دهد. در واقع با ساختاردهی و سطح بندی متغیرها در مدلسازی ساختاری تفسیری، اولویت های اقدام برای مدیران مشخص می شود و دغدغه مدیران را در اجرای اولویت ها برطرف می کند. در این تحقیق شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه مشارکت اجتماعی در ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران موجب شناخت بیشتر مدیران از عوامل اثر گذار گردید و ساختاردهی عوامل، میزان اثرگذاری و اثرپذیری عوامل را مشخص نمود.

براساس نتایج تحقیق، برنامه ریزی و مدیریت جامع در پایین ترین سطح مدل ساختاری تفسیری قرار گرفته است. بنابراین پیشنهاد می گردد که تربیت بدنی شهرداری های کلان شهرها نسبت به طراحی و اجرای برنامه و اجرای دقیق تقویم اجرایی در راستای برنامه فدراسیون ورزش های همگانی، اقدام لازم را انجام دهند. همچنین نتایج پژوهش، مشخص نمود که عامل چشم انداز و مدیریت کلان در پایین ترین سطح قرار گرفته است. بنابراین پیشنهاد می گردد که در شورای عالی ورزش کشور به دبیری وزیر ورزش و جوانان، در افق و چشم انداز توسعه ورزش شهروندی و همگانی کشور تجدید نظر شود و ضمن تعیین افق های دست یافتنی برای مهیا نمودن شرایط، اقدام

● طراحی مدل توسعه ورزش شهروندی کلان شهرهای ایران با رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری

لازم انجام گردد؛ به طوری که به تدریج افزایش مشارکت در ورزش های شهروندی را موجب شود. از دیگر یافته های تحقیق، فرار گرفتن عامل کیفیت، کمیت و جذابیت اماکن ورزشی در سطح ماقبل آخر می باشد. سرانه فضای ورزشی استاندارد در سطح کشور و به ویژه در کلان شهرها به شدت مستلزم افزایش کمی است و استانداردسازی آن ها ضروری به نظر می رسد. بنابراین با توجه به محدود بودن اعتبارات دولتی و طولانی شدن اتمام پروژه های عمرانی به دلیل نوسانات تخصیص اعتبارات، پیشنهاد می گردد که شهرداری ها نسبت به احداث اماکن استاندارد در تمامی رشته های ورزشی که علاقه مندان قابل توجهی دارند اقدام لازم را به عمل آورند و این نیازها را بر طرف نمایند.

منابع

- Abedini, S. & Talebi, Sh. (2017). **“Socio-cultural factors related to the tendency of citizens to public sports in Khalkhal”**. Applied Sociology, Volume 28, Number 1, pp. 131-144. (Persian).
- Allah Moradi, M; Razavi, M. H & Doosti Pashaklaei, M. (2019). **“Presenting a Conceptual Model of Citizenship Sports in TehranL”**. Research in Sports Management and Motor Behavior, Year 9, No. 18, pp. 18-35. (Persian).
- Aman, Mohd Salleh et al. (2009). **“Sport for All and Elite Sport: Underlining Values and Aims for Government Involvement via Leisure Policy”**. European Journal of Social Sciences, Volume 9, Number 4.
- **Development of Thailand national sport.** (2017). The Ministry of Tourism and Sports Thailand, Sixth National Sports Development Plan of Thailand (2017-2021).
- Faisal, M., Banwet, D.K. and Shankar, R. (2006). **“Supply chain risk mitigation: modelling the enablers”**. Business Process Management, 12(4): 535-552.
- Ghareh, M. A, Rezaei Sufi, M & Zardi, N. (2018). **“The model of student participation in public sports based on the theory of training behavior to promote sports ethics”**. Ethical Research, Year 8, No. 3, pp. 93-110. (Persian).
- Grima, S. Grima, A. Thalassinos, E. & Seychell, S. (2017). **“Theoretical Models for Sport articipation”**. V(3).
- **Hong Kong Sports Commission.** (2009). **“Consultancy Study on Sport for All Participation Patterns of Hong Kong People in Physical Activities”**. The Chinese University of Hong Kong, Department of Sports Science & Physical Education.
- Javadipour, M. & Samieinia, M. (2013). **“Public sports in Iran and the development of vision, strategy and future plans”**. Applied research in sports management, No. 4, pp. 21-30. (Persian).
- Javadipour, M; Zareian, H. & Parsajo, A. (2015). **“Identifying the Areas of Social Participation in Iranian Public Sports: A Qualitative Study”**. Education and Community Health, Volume 5, Number 3, pp. 20-30. (Persian).
- Kokolakakis, T. (2012). **“Analysis of the determinants of sports participation in Spain and England”**. Applied Economics, APE-2012-0145.
- Kruszynska, E. & Poczta, J. (2019). **“Hierarchy of Factors Affecting the Condition and Development of Sports and Recreation Infrastructure Impact on the Recreational Activity and Health of the Residents of a City (Poznan Case Study)”**. International Journal of Environmental Research and Public Health, 14 February 2019.
- Mumtazbakhsh, M. & Fakour, Y. (2007). **“A Study of Strategies for the Promotion and Development of Women's Public Sports at the University of Law Enforcement Sciences”**. Law Enforcement Quarterly, Year 9, No. 2. (Persian).
- Navaran, A. (2012). **“Identification and prioritization of educational issues of e-learning students of Tarbiat Modares University based on interpretive structural modeling methodology”**. Master Thesis, Educational Management, Tarbiat Modares University. (Persian).
- Physical Activity Council. (2017). **“The participation report”**. Available at: Accessed: <http://www.physicalactivitycouncil.com>.
- Sadeghzadeh, M. H. & Razavi, S. M. J. (2015). **“Analysis of motivation to participate in public sports activities from the perspective of men and women in Yazd”**. Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Volume 26, Number 8, 706-716. (Persian)
- Sha'bani, A; Ghafouri, F. & Honari, H. (2014). **“Study of policies and strategies for the comprehensive development of sports for sports”**. Master Thesis, Allameh University of Tehran, Tehran. (Persian).

- Skille, E & Säfvenbom, R. (2011). **“Sport policy in Norway”**. International Journal of Sport Policy and Politics, Norway Department of Physical Education, Norwegian School of Sport Sciences, Oslo, Norway Available online: 12 Jul 2011.
- Tatari, E; Ehsani, M; Nowruzi Seyed Hosseini, R. & Koozehchian, H. (2019). **“Designing a model of participation in recreational sports with a social marketing approach”**. applied research in sports management, seventh year, No. 4, pp. 87-98. (Persian).
- Teymouri, A; Sajjadi, S. N. & Honari, H. (2006). **“A Study and Comparison of the Performance of the Center for the Development of Public and Recreational Sports and the Center for the Development of the Iranian Championship Sports Based on the Wisebird Model”**. Master Thesis, University of Tehran. pp 17. (Persian).
- Van Tuyckom, C. (2011). **“Sport for All: Fact or fiction? Individual and cross-national differences in sport participation from a European perspective”**. Submitted in partial fulfillment of the requirement for the degree of Doctor in Sociology and social sciences department of sociology, Gent University.
- Zangiabadi, A; Tajik, Z. & Gholami, Y. (2009). **“Analysis of spatial distribution of sports furniture in urban parks and its effect on citizens' satisfaction and welcome”**. Quarterly Journal of Geography and Environmental Studies, No. 2, pp. 15-34. (Persian).